ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ SIR GORDON SLYNN

της 29ης Ιουνίου 1988 *

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Ο Jensen, κτηνοτρόφος με αγέλη γαλακτοπαραγωγικών βοοειδών στη δυτική περιφέρεια της Δανίας, ζήτησε πριμοδότηση για μη εμπορία σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1078/77 (OJ 1977, L 131, σ. 1), περί θεσπίσεως καθεστώτος πριμοδοτήσεων για τη μη εμπορία του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων και τη μετατροπή αγελών βοοειδών γαλακτοκομικής κατευθύνσεως. Συνήψε σύμβαση με τη Διεύθυνση ΕΚ του δανικού Υπουργείου Γεωργίας, με την οποία ανέλαβε την υποχρέωση να μη διαθέτει γάλα στο εμπόριο επί μία πενταετία, με αντάλλαγμα πριμοδότηση μη εμπορίας, υπολογιζόμενη βάσει της υφιστάμενης γαλακτοπαραγωγής του. Βάσει αυτής της σύμβασης, η οποία έφερε θεώρηση με ημερομηνία 3 Μαΐου 1979, την οποία όμως υπέγραψε, όπως φαίνεται, στις 12 Σεπτεμβρίου 1979, ο Jensen ανέλαβε, μεταξύ άλλων, την υποχρέωση:

— να μην πωλεί, δωρίζει ή κατ' άλλον τρόπο εκποιεί γάλα ή γαλακτοκομικά προϊόντα της εκμετάλλευσής του επί μία πενταετία·

— να μην επιτρέπει σε άλλους να χρησιμοποιήσουν την εκμετάλλευση ή μέρος αυτής για την εκτροφή γαλακτοπαραγωγικών βοοειδών ...·

— να μην αναθέσει την εκμετάλλευση ή μέρος αυτής σε τρίτον, κατόπιν πωλήσεως, εκμισθώσεως, καταγγελίας της μισθώσεως ή με οποιονδήποτε άλλον τρόπο, αν δεν γνωστοποιήσει προηγουμένως εγγράφως στη Διεύθυνση ΕΚ το όνομα και τη διεύθυνση του νέου κατόχου·

— να αποδώσει την καταβληθείσα πριμοδότηση εντόκως προς το εκάστοτε καθοριζόμενο από την Εθνική Τράπεζα επιτόκιο προεξοφλητικού τόκου, αυξημένο κατά 2 %, σε περίπτωση που είτε ο ίδιος δεν τηρεί τις αναληφθείσες υποχρεώσεις είτε ο νέος κάτοχος της εκμετάλλευσης, για την οποία είχαν αναληφθεί οι υποχρεώσεις, δεν τις αναδέχεται.

Στον Jensen χορηγήθηκε, κατά συνέπεια, πριμοδότηση μη εμπορίας ύψους 289 120,12 δανικών κορωνών (DKR), από την οποία εισέπραξε το ήμισυ (144 560,06 DKR) ως πρώτη δόση στις 23 Νοεμβρίου 1979. Το υπόλοιπο της πριμοδότησης θα ήταν καταβλητέο σε δύο ισόποσες δόσεις, εκάστη ίση προς το 25 % του συνόλου, προ του πέρατος του τρίτου και του πέμπτου έτους της δεσμεύσεώς του. Το ζωικό κεφάλαιο της εκμετάλλευσης, αποτελούμενο από 45 έως 50 αγελάδες, πωλήθηκε στη συνέχεια προς σφαγή, η δε χρήση της εκμετάλλευσης μετατράπηκε στην εκτροφή νεαρών ταύρων.

Κατ' αίτηση πιστωτή του, το αγρόκτημά του τέθηκε σε πλειστηριασμό με δικαστική Διά-

* Μετάφραση από τα αγγλικά.

ταξη της 15ης Απριλίου 1981 — ήτοι 19 μήνες περίπου μετά την ανάληψη της υποχρέωσης. Κατά το χρόνο της εκποιήσεως με αναγκαστικό πλειστηριασμό, φαίνεται ότι ο Jensen αποκάλυψε την ύπαρξη της υποχρέωσης μη εμπορίας. Το αγρόκτημα αναδέχθηκε το Dansk Landbrugs Realkredietfond (Δανικό Ταμείο Γεωργικής Πίστωσης, στο εξής « το Ταμείο »), το οποίο το μεταπώλησε, στις 23 Αυγούστου 1981, σε κάποιον Michael Christian Lyneborg.

Η Διεύθυνση ΕΚ του δανικού Υπουργείου Γεωργίας ερώτησε τον Lyneborg αν επιθυμούσε να αναδεχθεί την υποχρέωση μη εμπορίας που είχε προηγουμένως αναλάβει ο Jensen. Μη λαμβάνοντας απάντηση από τον Lyneborg, η Διεύθυνση ζήτησε από τον Jensen, με έγγραφο της 25ης Νοεμβρίου 1981, να επιστρέψει τις 144 560,06 DKR που του είχαν ήδη καταβληθεί ως πριμοδότηση. Όταν αυτός αρνήθηκε, το δανικό Υπουργείο Γεωργίας άσκησε αγωγή ενώπιον του Vestre Landsret (πρωτοδικείο δυτικής περιφέρειας) ζητώντας την απόδοση του ποσού αυτού εντόκως.

Το Vestre Landsret δέχτηκε την αγωγή του δανικού Υπουργείου Γεωργίας και ο Jensen άσκησε έφεση στο Højesteret (Ανώτατο Δικαστήριο). Κατά τη συζήτηση της έφεσης, το δανικό Υπουργείο Γεωργίας επανέλαβε την άποψη ότι έπρεπε να του αποδοθεί η μέχρι τούδε καταβληθείσα πριμοδότηση στο ακέραιο, εντόκως. Ο Jensen υποστήριξε ότι δεν είχε αθετήσει τη σύμβαση, διότι η μεταβίβαση της κυριότητας της εκμετάλλευσης δεν ήταν οικειοθελής, και ότι έπρεπε επομένως να γίνει δεκτή η έφεσή του. Επικουρικώς, υποστήριξε ότι έπρεπε να υποχρεωθεί στην απόδοση μόνον εκείνου του κλάσματος της εισπραχθείσας πριμοδότησης που αντιστοιχούσε στο χρονικό διάστημα κατά το οποίο δεν είχε τηρηθεί η υποχρέωσή του, ήτοι 28 912,01 DKR. Το Højesteret ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα εξής ερωτήματα:

« 1) Περιλαμβάνει ο όρος "διάδοχος" ("overtager"), που χρησιμοποιείται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 1078/77 του Συμβουλίου, και ο όρος "μεταβιβάζει" ("overdrager"), που περιέχεται στο άρθρο 8, παράγραφος 4, του κανονισμού 1307/77 της Επιτροπής, ή "εκχωρεί" ("afstår") που περιέχεται στο άρθρο 9, παράγραφος 4, του κανονισμού 1391/78 της Επιτροπής, και την περίπτωση κατά την οποία μεταβάλλεται το πρόσωπο του κυρίου της γεωργικής εκμεταλλεύσεως κατόπιν αναγκαστικού πλειστηριασμού;

2) Εμπίπτει η περίπτωση της μεταβολής στο πρόσωπο του κυρίου της γεωργικής εκμεταλλεύσεως κατόπιν αναγκαστικού πλειστηριασμού στις διατάξεις περί ανωτέρας βίας του άρθρου 12 του κανονισμού 1391/78 της Επιτροπής, όπως τροποποιήθηκαν με το άρθρο 1 του κανονισμού 1799/79 της Επιτροπής;

3) Έχουν τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 11, παράγραφος 1, του κανονισμού 1078/77 του Συμβουλίου, καθώς και το άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 1391/78 της Επιτροπής, κατά τα οποία τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα μέτρα που είναι αναγκαία για την επιστροφή των πριμοδοτήσεων που έχουν ήδη καταβάλει, την έννοια ότι αναζήτηση χωρεί μόνο κατά λόγο του χρονικού διαστήματος κατά το οποίο δεν τηρήθηκαν οι απορρέουσες από το σύστημα πριμοδοτήσεων υποχρεώσεις; »

Στη Δανία, οι προϋποθέσεις εισπράξεως της πριμοδότησης μη εμπορίας που θεσπίστηκε με

τον κανονισμό 1078/77 εκτίθενται, όπως φαίνεται, στην εγκύκλιο αριθ. 366 της 30ής Ιουνίου 1977 του Υπουργείου Γεωργίας, όπως τροποποιήθηκε με εγκύκλιο της 5ης Ιουλίου 1978, επαναλαμβάνονται δε και στη διατύπωση της προαναφερθείσας σύμβασης.

Κατά τον κανονισμό 1078/77, μεταξύ των προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούνται για τη χορήγηση πριμοδοτήσεως μη εμπορίας περιλαμβάνεται και το να μην επιτρέπεται σε άλλους να χρησιμοποιούν την εκμετάλλευση ή μέρος αυτής για την εκτροφή γαλακτοπαραγωγικών ζώων [άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο β)]. Το άρθρο 6, παράγραφος 1, ορίζει: «Ο διάδοχος γεωργικής εκμεταλλεύσεως μπορεί να αναλάβει εγγράφως τη δέσμευση ότι θα εξακολουθήσει να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις που είχε αναλάβει ο προκάτοχός του. Στην περίπτωση αυτή, τα ήδη καταβληθέντα (ως πριμοδότηση) ποσά περιέρχονται οριστικά στον προκάτοχο ... Σε αντίθετη περίπτωση, ο προκάτοχος αποδίδει τα ήδη καταβληθέντα ποσά». Τέλος, το άρθρο 11, παράγραφος 1, επιβάλλει στα κράτη μέλη να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προς είσπραξη των ήδη καταβληθέντων ποσών για την περίπτωση που δεν τηρήθηκαν οι προβλεπόμενες υποχρεώσεις.

Ο κανονισμός 1307/77 της Επιτροπής (OJ 1977, L 150, σ. 24) περιέχει αναλυτικές διατάξεις για την εφαρμογή του συστήματος πριμοδοτήσεων. Το άρθρο 8, παράγραφος 1, ορίζει ότι, όταν ο πριμοδοτηθείς δεν αποδεικνύει πειστικά στην αρμόδια αρχή ότι συμμορφώθηκε με τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 2 ... του κανονισμού 1078/77, το οικείο κράτος μέλος «λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για την επιστροφή των ήδη καταβληθέντων ποσών της πριμοδοτήσεως». Κατά το άρθρο 8, παράγραφος 4, του αγγλικού κειμένου, «where the recipient of a premium intends to transfer his holding, or part thereof, to another person, he shall first notify the competent authority and indicate to what extent, if any, the transferee is to take over his obligations under the premium scheme ... If necessary the competent authority shall recover all sums already paid to the transferor».[1]

Κατά την 7η αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1307/77 (που παραπέμπει με υποσημείωση στην υπόθεση 4/68, Firma Schwarzwaldmilch GmbH κατά Einfuhr- und Vorratsstelle für Fette, ECR 1968, σ. 377 και 386, και στην υπόθεση 11/70, Internationale Handelsgesellschaft mbH κατά Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel, ECR 1970, σ. 1125, σκέψη 23, σ. 1137 και 1138), ενώ οι ήδη καταβληθείσες πριμοδοτήσεις πρέπει να επιστρέφονται σε περίπτωση μη τηρήσεως των υποχρεώσεων που απορρέουν από το σύστημα πριμοδοτήσεων, φαίνεται σε ορισμένες περιπτώσεις δικαιολογημένο να απαλλάσσεται προσωρινά ή οριστικά από τις υποχρεώσεις αυτές, και ειδικότερα όταν ο πριμοδοτηθείς δεν είναι, προσωρινά ή οριστικά, σε θέση να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις αυτές λόγω περιστάσεων ανεξαρτήτων από τη θέλησή του, τις οποίες δεν θα μπορούσε να αποτρέψει παρά μόνο με υπέρμετρη θυσία.

Το άρθρο 10, παράγραφος 1, ορίζει: «σε περίπτωση ανωτέρας βίας, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέψουν ότι οι ήδη καταβληθείσες πριμοδοτήσεις δεν επιστρέφονται έστω και αν δεν έχουν εκπληρωθεί οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το καθεστώς, μπορεί δε ενδεχομένως να ανασταλεί για ορισμένο διάστημα ή να παραταθεί για ανάλογο διάστημα η περίοδος μη εμπορίας». Οι παράγραφοι 2 και 3 του άρθρου 10 περιέχουν εκάστη τρεις

1 — Στμ.: Ελληνική μετάφραση: «αν ο πριμοδοτηθείς προτίθεται να μεταβιβάσει ολικά ή μερικά την εκμετάλλευσή του σε τρίτους, ανακοινώνει εκ των προτέρων το γεγονός στην αρμόδια αρχή αναφέροντας, κατά περίπτωση, κατά πόσο ο εκδοχέας (ο προς ον η μεταβίβαση) αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το σύστημα των πριμοδοτήσεων. Η αρμόδια αρχή ... ανακτά ενδεχομένως τα ποσά που έχουν ήδη πληρωθεί στο μεταβιβάζοντα».

ειδικές καταστάσεις που μπορούν αντιστοίχως να αποτελέσουν δικαιολογούσα διάταξη περί μη επιστροφής της πριμοδότησης και αναστολής της σχετικής περιόδου. Τέλος, το άρθρο 10, παράγραφος 4, επιβάλλει στα κράτη μέλη να γνωστοποιούν στην Επιτροπή ποιες περιπτώσεις ανωτέρας βίας αναγνωρίζουν.

Ο κανονισμός 1391/78 της Επιτροπής (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/021, σ. 180) τροποποίησε τον κανονισμό 1307/77. Οι σχετικές διατάξεις είναι, καθ' όσον μας ενδιαφέρει, οι ίδιες που υπήρχαν και στον προϊσχύσαντα κανονισμό, μόνο που στο άρθρο 9, παράγραφοι 1 και 4, ο όρος «παραγωγός» αντικαθιστά τον όρο «πριμοδοτηθείς» του προηγούμενου κανονισμού, στο δε άρθρο 12, παράγραφος 1, του κανονισμού 1391/78, η φράση «λόγω περιπτώσεως ανωτέρας βίας που επέρχεται μετά την ημέρα εγκρίσεως της αιτήσεως πριμοδοτήσεως» αντικαθιστά την έκφραση «σε περίπτωση ανωτέρας βίας» του άρθρου 10, παράγραφος 1, του προϊσχύσαντος κανονισμού.

Τέλος, το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 1799/79 της Επιτροπής (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/026, σ. 57) αντικατέστησε το άρθρο 12 του κανονισμού 1391/78 με νέο κείμενο. Το τροποποιημένο άρθρο 12, παράγραφος 1, ορίζει ότι:

«Όταν, λόγω περιπτώσεως ανωτέρας βίας που συμβαίνει μετά την ημέρα αποδοχής της αιτήσεως πριμοδοτήσεως, ο δικαιούχος ... δεν είναι σε θέση να τηρήσει μια υποχρέωση που απορρέει από το καθεστώς πριμοδοτήσεων, ή ο οποίος, για να την τηρήσει, θα υφίστατο υπερβολική θυσία, το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος προσδιορίζει τα μέτρα που κρίνει αναγκαία λόγω της επικαλουμένης περιστάσεως.

Τα μέτρα αυτά δύνανται, κατά περίπτωση, να περιλαμβάνουν τη μεταφορά (αναβολή) της ενάρξεως της περιόδου μη εμπορίας ... *ή* την αναστολή των υποχρεώσεων κατά τη διάρκεια ενός χρονικού διαστήματος που προσδιορίζεται κατά την εν λόγω περίοδο *και* τη μη είσπραξη των πριμοδοτήσεων που ήδη καταβλήθηκαν, οι οποίες έπρεπε να επιστραφούν σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 1» (η υπογράμμιση δική μου).

Κατά το άρθρο 12, παράγραφος 2, «με την επιφύλαξη συγκεκριμένων περιστάσεων που λαμβάνονται υπόψη σε ατομικές περιπτώσεις», οι έξι καταστάσεις που απαριθμούνταν και στον προϊσχύσαντα κανονισμό μπορεί να θεωρηθούν ότι δικαιολογούν ένα από τα μέτρα που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου. Το άρθρο 12, παράγραφος 3, επαναλαμβάνει την υποχρεώση των κρατών μελών να γνωστοποιούν στην Επιτροπή όλες τις περιπτώσεις ανωτέρας βίας που αναγνωρίζουν.

Με το πρώτο ερώτημα που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο ερωτάται αν οι όροι «διάδοχος» στον κανονισμό του Συμβουλίου (άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 1078/77) και «μεταβιβάζει» ή «εκχωρεί» στους δύο κανονισμούς της Επιτροπής [άρθρο 8, παράγραφος 4, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1307/77 και άρθρο 9, παράγραφος 4, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1391/78] περιλαμβάνει και τη μεταβολή κυριότητας γεωργικής εκμεταλλεύσεως κατόπιν αναγκαστικού πλειστηριασμού. Κανείς από τους όρους αυτούς δεν ορίζεται στους κανονισμούς.

Το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 1078/77 φαίνεται στα κείμενα όλων των γλωσσών να είναι μάλλον γενικό και να εγείρει το αντικειμενικό ερώτημα αν πράγματι

έλαβε χώρα μεταβίβαση γεωργικής εκμεταλλεύσεως. Έτσι, το αγγλικό κείμενο αναφέρεται σε « Any person who takes over an agricultural holding », το οποίο στα γαλλικά εμφανίζεται ως « Tout successeur à une exploitation agricole » και στα γερμανικά ως « Jeder Betriebsnachfolger ». Το δανικό κείμενο έχει: « Enhver, der overtager en landbrugsbedrift ». Το εφεσίβλητο της κύριας δίκης και η Επιτροπή με τις παρατηρήσεις της ισχυρίζονται ότι ο χρησιμοποιούμενος όρος « overtager » έχει ευρεία έννοια, η οποία συμφωνεί και με τα κείμενα των άλλων γλωσσών που αναφέρθηκαν.

Η σαφήνεια των δύο κανονισμών της Επιτροπής είναι λιγότερο προφανής. Το αγγλικό κείμενο επιβάλλει στον πριμοδοτηθέντα (ή στον παραγωγό), αν « προτίθεται να μεταβιβάσει την εκμετάλλευσή του » (« intends to transfer his holding »), να το γνωστοποιήσει.[2] Υποστηρίζεται ότι αυτό προϋποθέτει ηθελημένη πράξη από πλευράς του μεταβιβάζοντος, πράγμα που αποκλείει μεταβίβαση κατόπιν δικαστικής διατάξεως.

Το δανικό κείμενο του κανονισμού (ΕΟΚ) 1307/77 είναι διατυπωμένο κατά τρόπο που, όπως μου είπαν, σημαίνει ότι η μεταβίβαση πρέπει να είναι οικειοθελής (« Hvis den begunstigede helt eller delvis overdrager sin bedrift til andre ... »)· στον κανονισμό 1391/78, η χρησιμοποιούμενη διατύπωση είναι πιο ουδέτερη (« Hvis producenten helt eller delvis afstår sin bedrift til en ander ... »).

Κατά το γαλλικό κείμενο, « si le producteur cède son exploitation ... à des tiers il communique ce fait à l' avance », τα δε κείμενα των άλλων γλωσσών φαίνεται ότι είναι παρόμοια. Υποστηρίζεται πάλι ότι αυτό σημαίνει οικειοθελή μεταβίβαση από πλευράς του μεταβιβάζοντος, ο οποίος μπορεί να προειδοποιήσει μόνον όταν αυτός ο ίδιος μεταβιβάζει οικειοθελώς και όχι όταν γίνεται εκποίηση με αναγκαστικό πλειστηριασμό. Δεν δέχομαι αυτόν τον ισχυρισμό· εφόσον υπάρξει μεταβίβαση, εκποίηση, είτεοικειοθελής είτε όχι, πρέπει να γνωστοποιηθεί. Εφόσον διατάσσεται δικαστικώς ο πλειστηριασμός, ο παραγωγός υποχρεούται να γνωστοποιήσει ότι θα γίνει μεταβίβαση σύμφωνα με δικαστική διάταξη. Διαφορετικά, ο κανονισμός της Επιτροπής θα αποσκοπούσε στη συρρίκνωση των αποτελεσμάτων του κανονισμού του Συμβουλίου, πράγμα που αποκλείεται. Το αγγλικό κείμενο πρέπει να νοηθεί ότι σημαίνει « If the producer is about to transfer » (« αν ο παραγωγός πρόκειται να μεταβιβάσει »). Διαφορετικά, μου φαίνεται ότι το αγγλικό κείμενο συγκρούεται με τα άλλα. Πρέπει να γίνει αντιληπτό κατά τρόπο που να συμφωνεί με τα άλλα.

Όπως έκρινε το Δικαστήριο στην υπόθεση 109/84, Menges κατά Land Nordrhein-Westfalen, (Συλλογή 1985, σ. 1289), « το γεγονός ότι ο στόχος συνίσταται στη μείωση των πλεονασμάτων γάλακτος ή τουλάχιστον στη μη αύξησή τους συνεπάγεται ότι οι προβλεπόμενες υποχρεώσεις του δικαιούχου των πριμοδοτήσεων πρέπει να ερμηνεύονται κατά τον προσφορότερο για την επίτευξη του σκοπού αυτού τρόπο » [σκέψη 15, σ. 1298· βλέπε επίσης υπόθεση 77/79, Damas κατά Fonds d' orientation et de régularisation des marchés agricoles (FORMA), ECR 1980, σ. 247, σκέψεις 6 και 7, σ. 258-260 — υπόθεση που αφορούσε παλαιότερο σύστημα πριμοδοτήσεων, παρόμοιο με το παρόν σύστημα]. Αν δεν ερμηνευθεί έτσι, νομίζω ότι ο κανονισμός θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για μεταβιβάσεις που « σκοπίμως » μεθοδεύονται με αίτηση περί αναγκαστικού πλειστηριασμού, ώστε να αποφευχθεί η υποχρέωση γνωστοποιήσεως και επιστροφής των πριμοδοτήσεων.

2 — Στμ.: Το ελληνικό κείμενο του κανονισμού 1391/78 αναφέρει απλώς: « εκχωρεί ... την εκμετάλλευσή του ».

Συνεπώς, είμαι της γνώμης ότι, κατά την ορθή ερμηνεία, κάθε μορφή μεταβιβάσεως, περιλαμβανομένης και της μεταβιβάσεως δι' αναγκαστικού πλειστηριασμού, καλύπτεται από τον κανονισμό.

Ως προς το δεύτερο ερώτημα — κατά πόσον ο αναγκαστικός πλειστηριασμός κατόπιν δικαστικής διατάξεως συνιστά ανωτέρα βία — μπορεί πράγματι η ρήτρα του άρθρου 12, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 1799/79, που επιτρέπει τη μη επιστροφή των πριμοδοτήσεων, να είναι εφαρμοστέα μόνον όταν επιτρέπεται *είτε* η αναβολή της ενάρξεως της περιόδου μη εμπορίας *είτε* η αναστολή των υποχρεώσεων για ορισμένο χρονικό διάστημα της εν λόγω περιόδου.

Ωστόσο, δεν θεωρώ ότι ο αναγκαστικός πλειστηριασμός εμπίπτει σε καμιά από τις ειδικές καταστάσεις που απαριθμούνται στο άρθρο 12. Η (αναγκαστική) « απαλλοτρίωση » αφορά την περίπτωση κατά την οποία οι εθνικές αρχές αναλαμβάνουν για ίδιο λογαριασμό τη γεωργική εκμετάλλευση, π. χ. βάσει νόμου, και δεν μπορεί κατά την άποψή μου να επεκταθεί ώστε να καλύψει και τον πλειστηριασμό δια δικαστικής αποφάσεως κατ' αίτηση των δανειστών. Σχετικώς, πρέπει να σημειωθεί ότι κανένα κράτος μέλος δεν έχει γνωστοποιήσει στην Επιτροπή ότι θεωρεί τον αναγκαστικό πλειστηριασμό ως εμπίπτοντα στις διατάξεις περί ανωτέρας βίας.

Εμπίπτει μήπως ο αναγκαστικός πλειστηριασμός στη γενική αναφορά περί ανωτέρας βίας του άρθρου 12, παράγραφος 1, ως αποτελών κατάσταση λόγω της οποίας ο δικαιούχος δεν είναι σε θέση να τηρήσει τις υποχρεώσεις του, παρά μόνον υφιστάμενος υπέρμετρη θυσία; Το Δικαστήριο έχει δεχτεί ότι « ως ανωτέρα βία πρέπει να νοηθούν περιστάσεις που είναι ξένες προς τη βούληση του ενδιαφερομένου, ασυνήθεις και απρόβλεπτες και των οποίων οι συνέπειες δεν θα μπορούσαν να αποφευχθούν όση επιμέλεια και αν είχε καταβληθεί » [υπόθεση 266/84, Denkavit (France) Sarl κατά Fonds d'orientation et de régularisation des marchés agricoles (FORMA), Συλλογή 1986, σ. 149, σκέψη 27, σ. 170]. Ειδικότερα, στην υπόθεση 77/79, Damas, το Δικαστήριο έκρινε ότι « οι μόνες περιστάσεις που μπορούν να δικαιολογήσουν τη μη τήρηση των υποχρεώσεων που ανέλαβε ο πριμοδοτηθείς ως προς τη μη εμπορία γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων είναι οι ανεξάρτητες από τη βούλησή του, στις οποίες συντρέχουν οι προϋποθέσεις της περιπτώσεως ανωτέρας βίας » (σκέψη 7, σ. 259).

Ο αναγκαστικός πλειστηριασμός κατόπιν δικαστικής διατάξεως δεν εμπίπτει, αυτός καθαυτός, στην περιγραφή αυτή. Και τούτο διότι μπορεί να είναι αποτέλεσμα οικονομικών προβλημάτων οφειλομένων σε επαγγελματική ανεπάρκεια ή κακοδιαχείριση ή σε σειρά άλλων λόγων. Η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα, όπως είναι διατυπωμένο, πρέπει, κατά την άποψή μου, να είναι αρνητική. Ωστόσο, οι οικονομικές δυσχέρειες που οδήγησαν στη δικαστική εντολή ενδέχεται, σε συγκεκριμένη περίπτωση, να προκλήθηκαν άμεσα από συμβάν που, αυτό καθαυτό, εμπίπτει στον ορισμό της ανωτέρας βίας. Στην περίπτωση αυτή, το κράτος μέλος μπορεί, κατά την άποψή μου, να εφαρμόσει το άρθρο 12 του κανονισμού, καθιστώντας έτσι δυνατή αναλόγως την αναβολή, την αναστολή ή τη μη επιστροφή των καταβληθεισών πριμοδοτήσεων. Αν η υπό κρίση κατάσταση είναι τέτοια δεν προκύπτει από την αίτηση του παραπέμποντος δικαστηρίου.

Έρχομαι, τέλος, στο τρίτο ερώτημα που υπέβαλε το Højesteret, με το οποίο ερωτάται, κατ' ουσίαν, αν ολόκληρη η καταβληθείσα στον Jensen πριμοδότηση είναι επιστρεπτέα ή

αν υπεισέρχεται η αρχή της αναλογικότητας, έτσι ώστε να μειώνεται το προς αποδοση ποσό κατ' αναλογία προς το διάστημα της μη συμμορφώσεως προς την υποχρέωση.

Το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1078/77 σαφώς αναφέρει ότι τα καταβληθέντα ως πριμοδότηση ποσά πρέπει να αποδίδονται στο ακέραιο, αν δεν τηρήθηκαν οι προϋποθέσεις της χορήγησής τους για ολόκληρη την πενταετία. Κανένα στοιχείο στο άρθρο 9 του κανονισμού 1391/78 δεν παρέχει έρεισμα στη μερική μη απόδοση ανάλογα με το χρονικό διάστημα κατά ο οποίο τηρήθηκαν οι υποχρεώσεις.

Το γεγονός ότι, σε μεταγενέστερο κανονισμό [κανονισμός (ΕΟΚ) 1300/84 της Επιτροπής, ΕΕ 1984, L 125, σ. 3], θεωρήθηκε αναγκαίο να προβλεφθεί ρητά η μείωση του ποσού της πριμοδότησης, όταν αυτό επιστρέφεται κατά το πρώτο εξάμηνο της περιόδου μη εμπορίας ή μετατροπής υπό ορισμένες περιστάσεις, συνηγορεί υπέρ της απόψεως ότι η αναλογική απόδοση της ήδη καταβληθείσας πριμοδότησης δεν είναι κανονικά δυνατή.

Ούτε το γεγονός ότι, βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1078/77, η πριμοδότηση για τη μη εμπορία καταβάλλεται σε τρεις δόσεις παρέχει, κατά την άποψή μου, έρεισμα στο επιχείρημα ότι, σε περίπτωση μη τήρησης της υποχρέωσης, πρέπει να επιστρέφεται μέρος μόνο της εισπραχθείσας πριμοδότησης. Όπως καθίσταται σαφές από την πέμπτη αιτιολογική σκέψη, αλλά και από το ίδιο το κείμενο του άρθρου 4, παράγραφος 1, το σύστημα της πληρωμής με δόσεις αποσκοπεί στη διευκόλυνση του ελέγχου της συμμόρφωσης προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ανάληψη της σχετικής δέσμευσης και δεν περιορίζει την ευθύνη αποδόσεως της εισπραχθείσας πριμοδότησης σε περίπτωση μη τηρήσεως της υποχρεώσεως.

Είναι η διάταξη που, όπως φαίνεται, προβλέπει την πλήρη απόδοση, αυτή καθαυτή, δυσανάλογη; Είναι αντίστοιχη προς τη σημασία του επιδιωκόμενου σκοπού και είναι αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού αυτού; (βλέπε υπόθεση 266/84, Denkavit, σκέψη 17, σ. 168).

Με τις υποθέσεις 66/82 Fromançais SA κατά Fonds d'orientation et de régularisation des marchés agricoles (FORMA), Συλλογή 1983, σ. 395 (σκέψεις 8 έως 14 και 18, σ. 404 έως 406), 147/81, Merkur Fleisch-Import GmbH κατά Hauptzollamt Hamburg-Ericus, (Συλλογή 1982, σ. 1389 σκέψεις 11 και 12, σ. 1397), 272/81, Société RU-MI κατά Fonds d' orientation et de régularisation des marchés agricoles (FORMA), Συλλογή 1982, σ. 4167 (σκέψη 14, σ. 4180) και 273/81, Société Laitière de Gacé κατά Fonds d'orientation et de régularisation des marchés agricoles (FORMA), Συλλογή 1982, σ. 4193, έχει κριθεί ότι, όταν ο επιδιωκόμενος σκοπός εμπίπτει στους γενικούς στόχους της κοινής γεωργικής πολιτικής ή έχει θεμελιώδη σημασία για την εύρυθμη λειτουργία της, διατάξεις που προβλέπουν την ίδια συνέπεια τόσο για την ολική όσο και για τη μερική μη εκτέλεση, εκ μέρους του δικαιούχου, της πράξης που ανέλαβε να εκτελέσει (ή ακόμα και για την εκπρόθεσμη εκτέλεσή της) μπορεί να θεωρηθεί σύμφωνη προς την αρχή της αναλογικότητας.

Είναι επομένως αναγκαίο να εξεταστούν οι σκοποί και ο κεντρικός στόχος της νομοθεσίας που διέπει το σύστημα των πριμοδοτήσεων για

τη μη εμπορία και τη μετατροπή, που καθιερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1078/77. Από την 1η και την 6η αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού καθίσταται σαφές ότι ήταν πιεστική η ανάγκη να μειωθούν τα πλεονάσματα γάλακτος και να ενθαρρυνθούν ορισμένες κατηγορίες κτηνοτρόφων να παύσουν την παραγωγή γάλακτος ή την εμπορία γαλακτοκομικών προϊόντων για ορισμένο χρονικό διάστημα με αντάλλαγμα την καταβολή πριμοδοτήσεως: πενταετία για την πριμοδότηση μη εμπορίας, τετραετία για την πριμοδότηση μετατροπής. Είναι σαφές ότι, αν κάθε παραγωγός είχε τη δυνατότητα να απωλέσει μόνο εκείνο το τμήμα της ήδη εισπραχθείσας πριμοδότησης που αντιστοιχεί στο χρονικό διάστημα κατά το οποίο δεν τηρήθηκαν οι υποχρεώσεις, δεν θα υπήρχε κανένα, ή σχεδόν κανένα, κίνητρο για να απόσχει ο κτηνοτρόφος της εμπορίας γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων για την περίοδο για την οποία δεσμεύτηκε. Το σύστημα πριμοδοτήσεων, όπως το αντιλαμβάνομαι, μπορεί να επιτύχει το επιθυμητό οικονομικό αποτέλεσμα μόνον αν η κύρωση σε περίπτωση αθετήσεως της υποχρεώσεως είναι σημαντική, ήτοι απώλεια ολόκληρης της ήδη εισπραχθείσας πριμοδότησης. Νομίζω ότι εδώ, όπως και στην υπόθεση 77/79, Damas, η μη εμπορία καθ' όλη την πενταετία αποτελεί το σημαντικό και θεμελιώδες κριτήριο που διέπει τη χορήγηση της πριμοδότησης.

Κατά πόσον, όπως ενδέχεται να παρίσταται υπό ορισμένες περιστάσεις δικαιολογημένο, θα ήταν ορθό ή δυνατό το κράτος μέλος ή το αρμόδιο επί του πλειστηριασμού εθνικό δικαστήριο, σε περίπτωση αναγκαστικού πλειστηριασμού με δικαστική διάταξη, να επιβάλει την επιστροφή της προκαταβληθείσας πριμοδότησης από το εκπλειστηρίασμα και όχι από τον ίδιο τον τέως παραγωγό, είναι ζήτημα που πρέπει να εξετασθεί βάσει του εθνικού δικαίου και δεν νομίζω ότι αποτελεί αντικείμενο της υπό κρίση παραπομπής.

Κατά την άποψή μου, δεν είναι επομένως δυνατό να συναχθεί ότι πρέπει να επιστραφεί μέρος μόνο της πριμοδότησης.

Κατά συνέπεια, είμαι της γνώμης ότι οι απαντήσεις στα ερωτήματα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο πρέπει να έχουν το εξής περιεχόμενο:

« 1) Ο όρος " διάδοχος " στο άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 1078/77 του Συμβουλίου, ο όρος " μεταβιβάζει " στο άρθρο 8, παράγραφος 4, του κανονισμού 1307/77 της Επιτροπής και ο όρος " εκχωρεί " στο άρθρο 9, παράγραφος 4, του κανονισμού 1391/78 της Επιτροπής περιλαμβάνουν και την περίπτωση κατά την οποία μεταβάλλεται το πρόσωπο του κυρίου της γεωργικής εκμεταλλεύσεως κατόπιν αναγκαστικού πλειστηριασμού.

2) Η περίπτωση της μεταβολής στο πρόσωπο του κυρίου της γεωργικής εκμεταλλεύσεως κατόπιν αναγκαστικού πλειστηριασμού δεν εμπίπτει, αυτή καθαυτή, στις διατάξεις περί ανωτέρας βίας του άρθρου 12 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1391/78 της Επιτροπής, όπως τροποποιήθηκαν με το άρθρο 1 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1799/79 της Επιτροπής. Ωστόσο, κατά την εξέταση αυτής της μεταβολής της κυριότητας,

το κράτος μέλος και το εθνικό δικαστήριο μπορεί να εξετάσει τα πραγματικά περιστατικά που οδήγησαν στον αναγκαστικό πλειστηριασμό, για να κρίνει αν αυτά στοιχειοθετούν καθαυτά περίπτωση ανωτέρας βίας άγουσα ευθέως στον αναγκαστικό πλειστηριασμό. Στην περίπτωση αυτή, έχουν εφαρμογή οι διατάξεις περί μη επιστροφής της πριμοδότησης.

3) Τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 11, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1078/77 του Συμβουλίου και το άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 1391/78 της Επιτροπής, κατά τα οποία τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα μέτρα που είναι αναγκαία για την είσπραξη των ποσών που έχουν ήδη καταβάλει ως πριμοδότηση, δεν έχουν την έννοια ότι αναζήτηση των ποσών αυτών χωρεί μόνο για το ποσό που αναλογεί στο χρονικό διάστημα κατά το οποίο δεν τηρήθηκαν οι αναληφθείσες κατά το σύστημα πριμοδοτήσεων υποχρεώσεις. Στην περίπτωση αυτή, πρέπει να επιστραφεί ολόκληρη η ήδη καταβληθείσα πριμοδότηση. »

Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε το δανικό Υπουργείο Γεωργίας, ως διάδικος της κύριας δίκης, είναι ζήτημα που πρέπει να κριθεί από το εθνικό δικαστήριο. Ο Jensen δεν κατέθεσε παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, ούτε εκπροσωπήθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Κατά το μέτρο πάντως που υποβλήθηκε σε δαπάνες, επ' αυτών πρέπει επίσης να αποφανθεί το εθνικό δικαστήριο. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή, που επίσης κατέθεσε παρατηρήσεις, δεν αποδίδονται.